

Az esztergomi bazilika felszentelésének 125. évfordulója alkalmából, 1981. szeptember 6-án elmondott beszédében Lékai László bíboros sikraszállt az általa „rendezett erőnek” nevezett katonai erőszak alkalmazásának jogossága mellett. Kovács László káplán a hajósi búcsún elhangzott prédikációjában tiltakozott az ellen, hogy a katonáskodás tárgyában a bíboros kollaborál az állammal, mire a bíboros felfüggesztette őt papi tisztségéből.

A korabeli sajtó tudunkra adta, hogy 1979. november 13-án az USA egyházait tömörítő társadalmi szervezet a tárgyévben Lékai László bíboros, esztergomi érseknek adományozta „A Lelkiismeret Embere” Díjat. Ez indította Merza Józsefet az alábbi levél megírására, amelyet a 35. évforduló alkalmából közlünk.

1981. szeptember 25.

Tisztelt Bíboros, Primás, Érsek Úr!

„Dicsőség az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek, miképpen kezdetben, most és mindörökké.”

Még ma is hallom ezeket a szavakat, amelyekkel Bíboros Úr lezárta négyünk közös imáját. Két testvéremmel kerestem fel akkor Önt, talán három évvel ezelőtt, hogy egy számunkra fontos kérdéstről beszéljünk azzal a testvérünkkel, akit Jézus Krisztus egyházmegyénk legfőbb Pásztorának rendelt. Azt gondoltuk, hogy a keresztények tanácskozásának imádsággal kell kezdődnie, és Bíboros Úr magáévá tette kérésünket.

Imádkoztunk.

Az egyik imádkozó Kovács László volt, és arra is emlékszem, hogy első szavai azt fejezték ki, mennyire örül, hogy együtt imádkozhat főpásztorával.

Az ember az emlékeiből is él, s amikor e levelem írásához hozzáfogtam, önmagamnak is válaszolnom kellett a kérdésre: Bolond remény volt-e az, amikor néhány évvel ezelőtt azt hittük: megindul majd a beszélgetés a Főpásztor és hívei között arról, hogy miképpen tudják közelíteni nézeteiket egymáshoz, s egymással együtt Jézuséhoz, szeretetben és kölcsönös megértésben? Bolond remény-e továbbá az, hogy még ma is levéllel fordulok ahhoz a Testvéremhez, akinek kemény szavai újból világossá teszik számomra, hogy a párbeszédnek csak egy fajtáját hajlandó önszántából gyakorolni: azt, amelyikben autoritativé ő mondja meg, mi az igazság? Tehát értelmes dolog-e kérni, figyelmeztetni, tolakodni, kellemetlenkedni, amikor már jól tudhatnám, hogy nemkívánatos álláspontot képviselek az Ön számára?

Pál testvérünktől azt tanultam meg, hogy a kereszténység bolondság, *mória*.

Bolondul bízni kell az emberi lelkiismeret – kortól független – megújulni tudásában, és bolondul bízni kell Jézusban, akinek Ön papja, és akinek örömhírét kezében tartja. Amíg egy Atya gyermekeinek valljuk magunkat, egy Példánk van, akit utánozunk, egy Lélekre figyelünk, aki tanácsot ad nekünk, egy a Szentírásunk és egyként vállaljuk történelmi örökségünket, addig mindig van remény, hogy szót érthetünk. Igen, megérthetjük egymást, alakíthatjuk egymást igazságban és szeretetben.

Miután most megvallottam Önnek hitemet, reményemet és szeretetemet, elmondok valamit abból, amit ma igaznak és fontosnak látok, azzal a felelősséggel, amire a Zsinat után minden keresztény kötelezve van.

Kovács László személyében Ön az egyik legjobb papját tiltotta el az evangélium hirdetésétől, azaz a „ka-

tonai rend” kifejezésével élve: Ön olyan hadvezér, aki legjobb katonáit veti fogságba, és így teszi harcképtelenné seregét.

Kovács László ügyének elbírálásakor alapvetően idegen, nem egyházi szempontok határozták meg döntéseit, nem „Isten tervei szerint” gondolkodott.

Kovács László megbüntetését úgy határozta el, hogy nem adott helyet bírósági tárgyalásnak, nem hallgatta meg őt személyesen, s ezzel súlyosan megsértette emberi jogait. Az elmúlt két évben ötször álltam bíróság előtt, és most azt látom, hogy az ateista elvekre épült állami törvényhozás méltányosabb a vádlotthoz, mint az irgalmas szívű Jézus alkotmányára épült egyházi jogrend egyik alkalmazója.

Kovács László elleni eljárásával Bíboros Úr olyan precedenst teremtett, amelyre hivatkozva törvényt és Isten sértő határozatok sora születhet meg a magyar egyház nagy kárára.

A fenti állítások bizonyítás nélkül sorakoznak fel. Ha Ön nem akarja megváltoztatni álláspontját, akkor kár bizonykodni. Ha viszont tényleg érdeklik a bizonyítások, akkor bármikor pótolhatom. Nem szaporítom az állítások sorát sem, mert annak is csak akkor van értelme, ha meghallgatásra talál. Levelem célja nem az, hogy tanítgassam Önt. Mint ahogy nem bírálok az esztergomi beszédben kifejezett gondolatait sem. Végére is, ha egy sokat utazó idős főpap úgy fogalmaz, mintha hallatlanba venné az egész keresztény és nem-keresztény világban áramló gondolatokat, akkor csak arra következtethetünk, hogy ez a testvérem, valami okból, nem akar látni és hallani. Vagy lát és hall, de azt valami okból nem akarja elmondani. Ezért más a levelem célja.

Ön a Lelkiismeret Embere.

Mindenki, aki valamelyest is próbálgatta Jézus útját, tudja, hogy e helyen van üdvösségünk legsebezhetőbb pontja. Lophatunk és verekedhetünk, paráználkodhatunk vagy rosszat kívánhatunk másoknak, mindez többé-kevésbé büntudatot ébreszt bennünk. De életveszélyes helyzetbe kerülünk, ha módszeresen átforgatjuk lelkiismeretünket: nem fogjuk tudni felismerni hibáinkat, és Istennek tetsző dolognak fogjuk tartani, ha likvidáljuk Isten embereit. Nem lenne baj, ha tőlünk függetlenül alakult volna ki ilyen látásunk, de halálos a veszedelem, ha mi kötöttük volna meg Isten bennünk lakó Szent Lelkét. Találóa hívja ezt a bennünk lakó Lelket sok nyelv *lelkiismeretnek*. Igen, így van, a Lélek tárgyi ismereteket is birtokol, amikor jó tanácsokat ad a jézusi okosságra. S most megkérdem Öntől: Hogyan merészelt *ex constientia informata* dönteni, amíg gondos atyai szeretettel, egyéni beszélgetések sorozatával meg nem

győződött arról, hogy mi van bűnösnek vélt másik testvére lelkiismeretében? A keresztény élettel kapcsolatos kérdések mind lelkiismereti kérdések. Itt lélektől lélekig érő vonatkozások vannak. Itt a segítő testvérnek el kell jutnia a segíteni kívánt testvér lelkéig. Bíboros Úr, teljesítette Ön ezt a legalapvetőbb pásztori kötelességét? Még a legegyszerűbb szentképen is úgy ábrázolják Urunkat, mint aki sziklákon és tövises között nyúl ki a veszélybe került bárányért. Fel tudja Ön mérni, mit jelentett volna Jézusért magát holtfáradtra dolgozó papja számára az, ha Ön kopogtat lakása ajtaján, és megkérdi tőle: „Fiam, eljöttem hozzád, miben segíthetek?”

Most újból visszatérek levelem céljára. Nem vitairatot készítettem, nem akartam dialógust folytatni, mert ahhoz két ember kell, s az elmúlt öt év azt mutatja, hogy Ön nem kíván beszélni egyes híveivel. Ön semmit nem tesz azért, hogy megértés születhessék, helyette elitélő nyilatkozatokat fogalmaz, és felnőtt világiakat néz senkinek. Akármelyik állami hivatalhoz fordulok – legyen bár vádlott –, meghatározott időn belül választ kapok folyamodványomra. Milyen vezetési stílust honosít meg Ön a szolgáló Jézus egyházában, ha még annyit sem tesz meg, mint egy profán közhivatalnok?

Nem vitáznom kell vagy ismereteket közölni, mert Ön birtokában van az összes szükséges ismeretnek. Az én dolgom az, hogy az emberhez szóljak, és újból kérjem: ne keményítse meg szívét. Valamilyen eleve elvállalt koncepció alapján ne akarja megbilincselni a magyar egyház újjáalakulását. Ha a csendes hang nem elég,

akkor bolond módjára akarok kiabálni és sikoltozni: „László testvérem, magyar népem primása, vigyázz, tönkre ne tudd a lelkiismeretedet!”

Lehet, hogy nem is kellett volna többet írni az utolsó mondatnál, de tudom, hogy a túl rövid közlések félreérthetők. Azért beszélek bővebben, hogy Ön két dolgot világosan megértsen. Először azt, hogy az Ön „ellenzéke” szereti Önt, testvérének tartja Jézus egyházában, és nem akar szektát alapítani. Másodsor: szeretetünkben fakadóan viszont leplezetlenül szemébe mondjuk Önnek azt, amit igaznak tartunk, mert Jézus Egyháza nem a szembe mosolygó, hátul pedig egymást megszóló emberek gyülekezete. Egészen biztos vagyok benne, hogy ha egyszer Ön megérti ezt az álláspontunkat, és bízik bennünk, akkor az összes, ma áthatolhatatlannak látszó elméleti és gyakorlati akadály könnyen félretolható az útból. Ha egyszer megmelegedett a szíve, Ön tudni fogja, mit kell tennie.

Legyen dicsőség az Atyának, aki vár minket Országába, a Fiúnak, aki életével írta elénk az odavezető Utat, és Tanácsadónknak, a Léleknek, akinek nincs nagyobb vágya, mint hogy a mi utunk is hasonló legyen a Fiú Utjához.

Dicsőség a Szentháromságnak, és békesség a jóakarató embereknek!

Kérem, hogy fogadja soraimat jó szívvel.

Ebben a reményben tisztelettel köszönti:

Merza József

Szent vagy szenteskedő?

„Aki húszéves koráig nem szép, harmincig nem erős, negyvenig nem okos, ötvenig nem gazdag, hatvanig nem szent, az aztán sosem lesz az” (*Dugonics András, 1741-1818*).

Egy amerikai író, *Philip Yancey* írta: „Minden nagylelkű, megbocsátó keresztény ismerősömre jut egy büszke, rosszindulatú, ítélkező hívő. Sok buzgó, aki jobb akar lenni másoknál, ahelyett, hogy igazzá válna, képmutató lesz belőle” (*Kerülő utak a boldogsághoz, 179*).

Mélyen érintett ez a gondolat, mert a valóság ilyen. De lehet, hogy még rosszabb.

Nem kell nagy tévedés, csak egy kicsi, és az eredmény egészen más lesz, mint amire várunk. Egy óceánjáró tengerész mondta: a legkisebb pontatlanság a navigációban súlyos hibákat, tévedéseket eredményez, mert több ezer mérföld után egészen máshova érkeznek, mint ahová tervezték.

Aki elindul az igazzá válás nagy kalandjára, csak akkor ér célba, ha jó segítői, útmutatói vannak.

Útmutatókból korunkban nincs hiány. De sok útmutató vak, szélhámos vagy rosszindulatú.

Müller Péter, aki szellemi írónak tartja magát, és aki állítja, hogy őt magasabb szellemi erők irányítják, azt írta: „Légy erős, öntörvényű és szabad. Ne függj senkitől – tőled függenek, mert te vagy az erősebb. Ha pedig nem, légy az!”

Jézustól tanult gondolkodásunkba ilyen célt tévesztett gondolatok nem férnek bele. Ha ilyen gondolatokon nevelkedik a magyarság elitje, közel van a katasztrófa. Az öntörvényű, uralkodó típusú ember soha nem lesz közösségi gondolkodású és életű.

„Aki csak magára gondol, annak problémái vannak, aki azonban másokra, annak izgalmas feladatai.”

A hőzöngő, indulatos, türelmetlen embereknek mondta egy tanár: „Az asztalt könnyebb verni, mint megteríteni...”

„Ne azt nézd, milyen keresztied van, hanem milyen sorsot, sorsokat tudsz még felvállalni” – írta egy lelki író.

Ha a Jézus-követésünk eltér az általa adott normáktól, akár a legkisebb módon is, akkor elveszti nevelő jellegét. Ferenc pápa mondta el, hogy papsága kezdetén ezt az útmutatást kapta: 'Ha előre akarsz lépni, világosan kell gondolkodnod, és homályosan kell fogalmaznod.' Ez közvetlen felhívás a képmutatásra. Ezzel a magatartással szakítani kell.

Ha Jézus tanításának megtartása közben az öntudatunk jobban növekszik, mint az alázatunk, ha azt tartjuk, hogy a mi utunk, módszerünk az egyedül üdvözítő, akkor nehezen elviselhető okoskodók leszünk, és fellépésünk szembenállást, ellenszenvet szül.

Ahhoz, hogy ne csak szenteskedők, hanem szentek legyünk, kell:

- az örömhír utáni vágyakozás
- a mindennapos szellemi-lelki élet
- jó közösség
- jó vezető
- szellemi-lelki kontroll (lelkivezetés)
- elköteleződés, megtérés.

Ha mindez megvalósul, akkor nem a képmutatásig jutunk el, hanem igaz emberek leszünk a mi Urunk által.

Vincze József